

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

2/2021

гр.София, 22.11.2022 год.

Върховният касационен съд на Република България, Общо събрание на Гражданска и Търговска колегии в съдебно заседание на 20 октомври 2022 год., в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСТГК,
ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и
РЪКОВОДИТЕЛ на Търговска колегия:
ЕВГЕНИЙ СТАЙКОВ

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и
РЪКОВОДИТЕЛ на Гражданска колегия:
МИМИ ФУРНАДЖИЕВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ
на ОТДЕЛЕНИЯ:

МАРИЯ ИВАНОВА
ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА
БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА
СНЕЖАНКА НИКОЛОВА
ТОТКА КАЛЧЕВА

ЧЛЕНОВЕ:

1. ТАТЯНА ВЪРБАНОВА
2. МАРГАРИТА СОКОЛОВА
3. ПЛАМЕН СТОЕВ
4. ЕЛЕОНОРА ЧАНАЧЕВА
5. ДИЯНА ЦЕНЕВА
6. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА
7. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА
8. МАРИО ПЪРВАНОВ
9. КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА
10. ЕМИЛ ТОМОВ
11. АЛБЕНА БОНЕВА
12. БОНКА ДЕЧЕВА
13. ЖИВА ДЕКОВА
14. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА
15. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА
16. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА
17. ЗОЯ АТАНАСОВА
18. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ
19. ВЕСЕЛКА МАРЕВА
20. БОРИС ИЛИЕВ
21. БОНКА ЙОНКОВА
22. БОЯН ЦОНЕВ
23. БОЯН БАЛЕВСКИ
24. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА
25. РОСИЦА БОЖИЛОВА

26. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ	44. МАДЛЕНА ЖЕЛЕВА
27. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ	45. АНЖЕЛИНА ХРИСТОВА
28. КОСТАДИНКА НЕДКОВА	46. ГАЛИНА ИВАНОВА
29. ГЕНИКА МИХАЙЛОВА	47. АННА НЕНОВА
30. ЛЮБКА АНДОНОВА	48. ДЕСИСЛАВА ПОПКОЛЕВА
31. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА	49. МИЛЕНА ДАСКАЛОВА
32. ГЕРГАНА НИКОВА	50. ТАНЯ ОРЕШАРОВА
33. ПЕТЯ ХОРОЗОВА	51. МАРИЯ ХРИСТОВА
34. МАЙЯ РУСЕВА	52. СОНЯ НАЙДЕНОВА
35. АННА БАЕВА	53. ИВАНКА АНГЕЛОВА
36. ЕРИК ВАСИЛЕВ	54. АНЕЛИЯ ЦАНОВА
37. ГЕНОВЕВА НИКОЛАЕВА	55. ИВО ДИМИТРОВ
38. КРИСТИЯНА ГЕНКОВСКА	56. ЕЛЕНА АРНАУЧКОВА
39. ВАНЯ АТАНАСОВА	57. НИКОЛАЙ ИВАНОВ
40. АЛЕКСАНДЪР ЦОНЕВ	58. ДЖУЛИАНА ПЕТКОВА
41. РОЗИНЕЛА ЯНЧЕВА	59. ЯНА ВЪЛДОБРЕВА
42. ЕМИЛИЯ ДОНКОВА	
43. ФИЛИП ВЛАДИМИРОВ	

при участието на секретаря Красимира Ковачка
постави на разглеждане тълкувателно дело № 2 по описа за 2021 г. на
Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии
докладвано от съдия БОЯН ЦОНЕВ и съдия КОСТАДИНКА НЕДКОВА

Тълкувателното дело е образувано с разпореждане от 09.06.2021 г.
на председателя на Върховния касационен съд (ВКС), на основание чл.
128, ал. 1 ЗСВ, по искане на председателя на Висшия адвокатски съвет, за
постановяване на тълкувателно решение от Общото събрание на
Гражданската и Търговската колегия (ОСГТК) на ВКС по следните
въпроси:

1. Какъв е обхватът на съдебната проверка по реда на чл. 463
ГПК относно законосъобразността на оспорваното разпределение –
ограничен ли е съдът от оплакванията в жалбата или може служебно да
провери законосъобразността на обжалваното разпределение?

2. Какви са правомощията на съда след отмяна на обжалвано
пред него разпределение, изготвено от съдебния изпълнител, респ. след
отмяна на решение на окръжния съд, с което се потвърждава оспореното
разпределение – да реши въпроса по същество, като сам извърши ново
разпределение, или да върне делото на съдебния изпълнител, респ. на
окръжния съд за извършване на ново разпределение?

3. Ползват ли се с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД дължимите, но незаплатени авансово от взискателя такси по изпълнителното производство?

4. Представлява ли таксата „битови отпадъци“ привилегирано вземане по чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД?

1. Първите два въпроса касаят правомощията на съда при обжалване по реда на чл. 463 ГПК на разпределение по чл. 460 ГПК на съдебния изпълнител. От значение за отговорите и на двата въпроса е характерът на производството – контролно-отменително или въззивно. С оглед на това, вида на производството е предмет на изложението по първи въпрос, като посочените в него съображения са относими и към отговора на втори въпрос.

По първи въпрос е налице противоречива практика на окръжните и апелативните съдилища, в която са застъпени две принципни становища.

Според първото виждане, съдът извършва проверка за законосъобразност на разпределението по чл. 460 ГПК само въз основа на изричните доводи, наведени в жалбата.

Във втората поддържана теза се приема, че в производството по чл. 463 ГПК съдът не е ограничен от оплакванията в жалбата, а служебно проверява законосъобразността на цялото разпределение.

ОСГТК на ВКС приема следното:

Правомощията на съда при обжалване на разпределението по чл. 460 ГПК са обусловени от неговата специфика.

Разпределение по чл. 460 ГПК се извършва при недостатъчност на постъпилата при изпълнението сума за удовлетворяване на вземанията на всички взискатели. То е акт на съдебния изпълнител (СИ), с който се определя кои притезания и в какъв размер се удовлетворяват, както и редът (привилегията) на удовлетворяването им. Видно от посочената разпоредба, разпределението по своя характер не представлява същинско изпълнително действие на съдебния изпълнител, тъй като то следва по време осъществяването на съответния изпълнителен способ, при който е осребрено имущество на длъжника и е получена сумата, предмет на разпределението. В разяснителната част на т. 10 от Тълкувателно решение (ТР) № 2/2013 от 26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС също изрично е посочено, че разпределението не е изпълнително действие.

Производството по чл. 463 ГПК (за обжалване на разпределението по чл. 460 ГПК) се различава от производството по чл. 435 ГПК (за обжалване действията на СИ) по своята същност, правомощията на съда и правните си последици.

При обжалване на действията на СИ по чл. 435 и сл. ГПК окръжният съд действа като контролно-отменителна инстанция – Тълкувателно решение № 3/2005 от 12.07.2005 г. по тълк. д. № 3/2005 г. на ОСГТК на ВКС. Производството е контролно-отменително, тъй като съдът не може

сам да извърши валидно дължимото изпълнително действие (например публична продажба, въвод и т. н.). Ето защо, при наличие на незаконосъобразно изпълнително действие на съдебния изпълнител, съдът е компетентен само да го отмени и да върне делото на органа по изпълнението със задължителни указания.

От друга страна, незаконосъобразността на разпределението по чл. 460 ГПК може да се изразява: 1) в неправилно приложение на нормите относно привилегиите и редът на удовлетворяване, който следва от тях; 2) неправилно приложение на чл. 76 ЗЗД; 3) неправилно прилагане на правилото на чл. 136, ал. 3 ЗЗД относно съразмерността на удовлетворяване; 4) грешка в пресмятането на сумите. С оглед очертания кръг от въпроси, с които може да бъде сезиран съдът при обжалване на разпределението, за разлика от производството по чл. 435 и сл. ГПК, при уважаване на жалбата срещу разпределението съдът не е необходимо да връща делото на изпълнителния орган, тъй като може да измени извършеното от съдебния изпълнител разпределение въз основа на дадените от съда отговори на повдигнатите в жалбата въпроси. Именно поради това и посочените в закона правомощия на съда при обжалване на разпределение по ГПК са различни от тези при обжалване на действията на съдебния изпълнител по чл. 435 ГПК. С оглед препращащата към всички алинеи на чл. 278 ГПК норма на чл. 463 ГПК, в производството по разглеждане на жалбата против разпределението окръжният съд прилага правилата на въззивното обжалване. Препращането към правилото на чл. 278, ал. 2 ГПК, обосновава категоричен извод, че в производството по чл. 463 ГПК окръжният съд не действа като контролно-отменителна инстанция, а като въззивна такава, с оглед правомощията му при основателност на жалбата да реши спора по същество, като при необходимост събира доказателства. При уважаване на жалбата произнасянето по същество се изразява в промяна на разпределението, без връщане на делото на съдебния изпълнител. Това разпределение ще бъде задължително за съдебния изпълнител по силата на чл. 278, ал. 3 ГПК.

От факта, че предмет на обжалването е акт на несъдебен орган, не могат да бъдат извеждани аргументи за характера на производството – контролно-отменително или въззивно.

С оглед разпоредбата на чл. 463, ал. 1 ГПК жалбата има суспензивен ефект спрямо цялото разпределение, тъй като сумата, предмет на разпределението, е една и тя се счита заделена до разрешаването на спора. При обжалване на разпределението съдебният изпълнител не може да извършва плащане по него, доколкото е извън неговата компетентност извършването на преценка относно предмета на жалбата и предвид незнаенето кои от оплакванията в жалбата съдът ще приеме за основателни и от там, кои части на разпределението ще бъдат отменени. Ето защо, разпоредбата на чл. 463, ал. 1 ГПК не е основание да се приеме, че във всички случаи предмет на жалбата е цялото разпределение.

С оглед диспозитивното начало в гражданския процес – чл. 6, ал. 2 ГПК, предметът на жалбата определя рамките на сезирането на съда, извън които произнасянето е недопустимо. Приложение намира и принципът да не се влошава положението на жалбоподателя при липса на друга жалба – чл. 271, ал. 1, изр. 2-ро ГПК. Ето защо, препращането към чл. 278 ГПК при обжалване на изготвеното от съдебния изпълнител разпределение не означава, че съдът следи служебно за всяка незаконосъобразност и то на цялото разпределение. Жалбоподателят е този, който сезира съда и определя предмета на проверката в производството по чл. 463 ГПК. При липса на жалба от друга страна, съдът не може да преценява законосъобразността на тези части от разпределението, които нямат връзка с жалбата, тъй като това би било нарушение на принципа на диспозитивното начало и би могло да доведе и до влошаване на положението на жалбоподателя при липса на друга жалба. Няма основание при проверка на законосъобразността на разпределението принципът на служебното начало на съда да се прилага в по-голяма степен, отколкото в общия исков процес, още повече, че решението му няма сила на пресъдено нещо за изпълняемото вземане. Жалбоподателят не е легитимиран и да брани чужди права. Правилото на чл. 26, ал. 2 ГПК е в Част първа на ГПК „Общи положения“ и намира приложение и за изпълнителния процес при обжалване на разпределението. Следователно, само ако уважаването на жалбата води до необходимост от промяна на цялото разпределение, то следва да бъде изменено изцяло. Ако оплакванията в жалбата са неоснователни, съдът не може да променя служебно разпределението в части и на основания, които не са наведени в жалбата.

Нормите на чл. 136 ЗЗД, независимо че се намират в материален закон, са процесуални по своя характер, тъй като уреждат привилегиите като ред на удовлетворяване на вземанията на кредиторите в изпълнителния процес. Доколкото тези норми не са материалноправни, за тях са неотнормирани задължителните указания, дадени с ТР № 1/2013 от 09.12.2013 г. по тълк. д. № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС, съгласно които за правилното приложение на императивна материалноправна норма съдът следи служебно. Привилегията е процесуално право на кредитора, функционално свързано с вземането му, тъй като обезпечава неговото удовлетворяване. Ето защо, предвидените в чл. 136, ал. 1, т. 1-6 ЗЗД привилегии създават за съответните кредитори право на предпочитателно удовлетворяване, но единствено от волята на вискателя зависи дали да защити това свое процесуално право, като вкл. е допустим и отказ от него.

Горното може да бъде илюстрирано със следните примери: Когато уважаването на жалбата води до промяна на обема на правата (в посока на намаление или на увеличение) в един ред, това намира отражение върху удовлетворяването на всеки от вискателите в този и в следващите редове, с оглед принципите, на които се основава всяко разпределение, а именно, че по правило: 1) преди удовлетворяване на вземанията от предходен ред, не се пристъпва към удовлетворяване на притезанията от следващ ред; и 2)

удовлетворяването на вземанията в един и същи ред става по съразмерност. Предвид посочените принципи на разпределението, приложими както в индивидуалното, така и в универсалното принудително изпълнение (производството по несъстоятелност), уважаването на жалбата, с оглед конкретния ѝ предмет, не винаги води до необходимост от промяна на цялото разпределение. Когато уважаването на жалбата води до промяна на признати с разпределението привилегии, това води по необходимост до промяна на разпределението в следващите редове. Ако обаче няма жалба относно разпределението в предходни редове, в тази част разпределението не може да бъде променяно, защото то не е предмет на жалбата. Уважаването на жалбата на един взыскател не може да доведе до определяне от съда на по-благоприятен ред (по-предна по ред привилегия) на удовлетворяване за друг взыскател, който не е упражнил правото си на жалба относно нея. Ето защо, ако вземането на взыскател е включено в разпределението като хирографарно – чл. 460, изр. 2-ро ГПК, въпреки, че се ползва с привилегия, но няма жалба от този взыскател, привилегията му не следва да бъде взета предвид при разглеждане на жалба от друг кредитор. Ако кредитор оспорва правилното приложение на чл. 460, изр. 2-ро ГПК и чл. 136, ал. 3 ЗЗД за удовлетворяване на хирографарните кредитори по съразмерност, не може да се преразглежда разпределението по привилегиите в предходните редове, доколкото то не е оспорено, тъй като съдът ще излезе извън предметния обхват на жалбата, като това би могло да доведе и до влошаване на положението на жалбоподателя при липса на друга жалба.

Поставеният въпрос не влиза в предметния обхват на ТР № 6/2017 от 15.01.2019 г. по тълк. д. № 6/2017 г. на ОСГТК на ВКС. В него е посочено, че логично следствие от различията в подлежащите на проверка съдебни актове се явяват и различните правомощия на въззивната инстанция в производството по обжалване на решенията и в производството по обжалване на определенията, визирани в чл. 274, ал. 1 ГПК. Именно по отношение на последните – определенията по чл. 274, ал.1 ГПК е даденото тълкуване, че разпоредбата на чл. 278, ал. 4 ГПК представлява особено правило по см. на чл. 278, ал. 4 ГПК, което изключва субсидиарното приложение на чл. 269, изр. 2-ро ГПК в производството по частните жалби. Препращането на чл. 463 ГПК към чл. 278 ГПК при обжалване на разпределението по чл. 460 ГПК не обуславя прилагане на даденото с посочения тълкувателния акт разрешение, предвид очертаните специфики на разпределението. За разлика от определенията по чл. 274, ал. 1 ГПК, процесуалните норми, регламентиращи реда на привилегиите, не са свързани с приложението на процесуални предпоставки за допустимост на делото, като от волята на страната зависи, дали тя ще защити процесуалното си право на предпочително удовлетворение, съответно дължимия ѝ обем на удовлетворяване на изпълняемото ѝ материално право при разпределението.

Предвид изложеното, относно законосъобразността на разпределението окръжният съд е ограничен само до оплакванията, наведени в жалбата, и ако тя е основателна, той може да отмени разпределението, само доколкото това е необходимо за уважаване на жалбата и доколкото това по необходимост рефлектира върху правата на други вискатели по разпределението.

Специфична е хипотезата, когато съдебният изпълнител не е изпълнил задължението си да конституира присъединен по право кредитор като го включи в разпределението – чл. 458 и чл. 459 ГПК. Предвиденото присъединяване по право на публичните вземания е от обществен интерес. Присъединен по право е и ипотекарният кредитор, тъй като с публичната продан на имота всички ипотeki върху него се погасяват. При жалба срещу разпределението цялото дело се изпраща на съда, поради което съдът може да извърши проверка дали съдебният изпълнител е изпълнил задълженията си по чл. 458 ГПК и чл. 191 ДОПК да уведоми НАП, както и дали е направил справка в Службата по вписванията за наличие на ипотeki. Разпределението не е влязло в сила и присъединеният по право кредитор може да бъде включен в него. С оглед на това, и предвид, че присъединените по право вискатели са задължителни участници в изпълнителния процес във фазата на разпределението, като условие за неговата допустимост, съдът следи служебно за спазване от съдебния изпълнител на правилата на чл. 458 и чл. 459 ГПК, гарантиращи правото на участие като страни в изпълнителното производство на присъединените по право вискатели.

Ако обаче присъединен по право кредитор е включен в разпределението, но неправилно е изчислена припадащата му се сума, при липса на жалба от този вискател, съдът не следи служебно за тази незаконосъобразност. Доколкото съответният изпълнителен способ е приключил, присъединеният по право кредитор не може да упражни правата по чл. 501 ГПК, нито да участва като наддавач в публичната продан, тъй като описът и проданта вече са извършени.

Когато съдът установи, че в разпределението не е участвал присъединен по право кредитор, и същият е подал жалба срещу разпределението, той следва да го включи в разпределението, без да се връща делото на съдебния изпълнител, тъй като това само би забавило процеса, без да може този вискател да упражни други права в него, извън тези, които може да упражни с жалбата.

В случаите, когато невключеният в разпределението присъединен по право вискател не е подал жалба срещу разпределението, съдът служебно връща делото на съдебния изпълнител за ново разпределение с цел обезпечаване на участието на страната в процеса.

2. По втория въпрос също е установена противоречива практика на окръжните и апелативните съдилища.

Според първата застъпвана теза, при отмяна на обжалваното разпределение, съдът се произнася по същество, като изготвя ново разпределение, а според второто становище, при установена незаконосъобразност на изготвеното от съдебния изпълнител разпределение, съдът го отменя изцяло и го връща на СИ за изготвяне на ново разпределение.

ОСГТК на ВКС намира за правилно първото становище, като основните съображения за това се съдържат в разясненията по първия въпрос, където е аргументирано защо производството по чл. 463 ГПК не е контролно-отменително, а е въззивно.

Допълнителни съображения в подкрепа на първото становище са, че препращането на чл. 463 ГПК към чл. 278, ал. 2 ГПК цели изготвянето на разпределението и влизането му в сила да са максимално близки едно до друго, за да се гарантира правото на вискателите да бъдат удовлетворени в кратки срокове, както и да се възпрепятства увеличението на размера на дълга на длъжника, доколкото лихвите продължават да текат. Това следва и от предвидения много кратък срок за обжалване на разпределението – тридневен от предявяване му – чл. 462, ал. 2 ГПК. При отмяна на разпределението, връщането на делото на съдебния изпълнител от съда с даване на задължителни указания би довело до неограничена възможност да се изготвят нови разпределения от СИ, всяко от които подлежащо на двуинстанционен контрол, което ще доведе до необосновано забавяне на удовлетворяването на вискателите. Участващите в разпределението на конкретната сума вискатели имат интерес от невръщане на делото на съдебния изпълнител за извършване на ново разпределение и с оглед на това, че в него биха участвали и присъединили се вискатели, след извършване на обжалваното разпределение по изпълнителното дело и неговата отмяна.

При обжалване на разпределение по реда на чл. 463 ГПК съдът следи служебно за валидността и допустимостта на обжалвания акт. Липсва законово изискване изпълнителният орган при извършване на разпределението или по-късно – при обжалването му, да изложи мотиви към акта. По това обжалването на разпределението се различава от обжалването на изпълнителните действия на съдебния изпълнител по реда на чл. 435 ГПК, при което, съгласно изричното правило на чл. 436, ал. 3 ГПК, той е задължен да изложи мотиви по обжалваните действия. Ето защо, при неяснота на изявената воля в постановлението за разпределение по чл. 460 ГПК, действителната воля на органа не може да бъде изведена от мотиви, каквито то няма. Поради това, ако изразената в разпределението воля на съдебния изпълнител е неясна (например липсва достатъчна конкретизация на отделни вземания, съответно на техния размер, която възпрепятства индивидуализацията им) и не може да бъде изяснена и от събраните доказателства по делото, това води до невъзможност за съда да извърши сам ново разпределение. В очертаната хипотеза порокът на

разпределението е толкова тежък и непоправим, че съдът следва да върне делото на съдебния изпълнител за издаване на нов акт за разпределение.

Решението на окръжния съд по жалбата срещу разпределението може да се обжалва пред апелативния съд – чл. 463, ал. 2 ГПК, като разглеждането на жалбата става по реда на чл. 274 ГПК т.е. по реда на обжалване на определенията, в т. ч. и при приложение на правилата на чл. 278 ГПК за разглеждане на жалбата в закрито заседание и при правомощия на апелативния съд, ако отмени обжалваното решение на окръжния съд, да постанови друго по жалбата, без да връща делото за ново разглеждане на окръжния съд, като правомощията на апелативния съд са същите като тези на окръжния съд.

3. В предметния обхват на третия въпрос попадат авансово дължимите от взискателя, но незаплатени от него такси в изпълнителното производство, независимо дали същото се развива пред държавен съдебен изпълнител (ДСИ) или частен съдебен изпълнител (ЧСИ). Противоречивата съдебна практика на окръжните и апелативните съдилища е формирана само относно производства пред ЧСИ, но отговорът на въпроса следва да обхваща и двете хипотези, тъй като изпълнителното производство и в двата случая се провежда по един и същи процесуален ред, като законодателят е установил еднакви по размер такси по изпълнението, които се събират от ДСИ и ЧСИ.

В предметния обхват на въпроса не попадат таксите, които не се дължат авансово (предварително) от взискателя (например пропорционалната такса по чл. 53 ТДТССГПК и т. 26 ТТРЗЧСИ, или таксите, от внасянето на които взискателят е освободен съгласно чл. 81 ЗЧСИ и чл. 83 ГПК), но отговорът на въпроса е от значение и за тях.

Противоречието в съдебната практика (а и в доктрината) се свежда до това, дали авансово дължимите от взискателя такси, след като не са заплатени от него, а се събират направо от длъжника при разпределението съгласно чл. 79, ал. 2 ГПК, съставляват „разноски по принудителното изпълнение“ по смисъла на чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД.

Едното становище по този въпрос е, че вземанията на ЧСИ (респ. на държавата) към длъжника по изпълнението за дължимите, но незаплатени авансово от взискателя такси, се ползват с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД, когато тези такси са начислени и необходими за осъществяването на конкретния изпълнителен способ, чрез който е получена подлежащата на разпределение сума, тъй като в тези случаи те са разноски по принудителното изпълнение по смисъла на тълкуваната разпоредба.

Според другото становище, дължимите, но незаплатени авансови такси, не представляват разноски, сторени от взискателя, поради което вземанията на ЧСИ (респ. на държавата) за тях към длъжника по изпълнението не са за разноски по принудителното изпълнение по смисъла на чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД и не се ползват с тази първа по ред специална привилегия.

ОСГТК на ВКС намира за правилно първото становище.

С разпоредбата на чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД в първия ред специални привилегии са поставени вземанията за разноси по обезпечаването и принудителното изпълнение, както и за исковете по чл. 134 и чл. 135 ЗЗД – от стойността на имота, за който са направени, спрямо кредиторите, които се ползват от тези разноси. Общият правен режим на привилегиите (чл. 136 и чл. 137 ЗЗД) не съдържа правило, указващо предметния и персоналният обхват на вземанията за разноси по индивидуалното принудително изпълнение по смисъла на чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД (за разлика от специалните норми относно разноските по несъстоятелността – чл. 722, ал. 1, т. 3 и чл. 723 ТЗ).

Разпоредбата на чл. 79, ал. 1 ГПК регламентира общия принцип за отговорността за разноси в изпълнителното производство – те са за сметка на длъжника, освен в изрично посочените от закона случаи. Макар чл. 79 ГПК (състоящ се от три алинеи) да е озаглавен „Разноси по изпълнението“, алинеи 2 и 3 от същия са посветени на таксите в изпълнителното производство, като чл. 79, ал. 2 ГПК изрично разпорежда, че когато таксите по изпълнението не са внесени от взискателя, те се събират от длъжника. В т. 11, изр. 1 от ТР № 2/2013 от 26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС е прието, че ако взискателят не е внесъл авансово дължима такса, ЧСИ я събира от длъжника съгласно чл. 79, ал. 2 ГПК, когато длъжникът отговаря за тази такса. Съгласно разясненията, дадени в мотивите, таксите по изпълнението имат различно значение при осъществяването на принудителното изпълнение от ДСИ или от ЧСИ. В първия случай длъжимите държавни такси са публични държавни вземания (чл. 162, ал. 2, т. 3, пр. 1 ДОПК), като ДСИ ги определя и събира в качеството си на орган по принудителното изпълнение; докато длъжимите на ЧСИ такси са частно вземане за възнаграждение за положен труд, като ЧСИ е и кредитор по това вземане (наред с качеството си на орган по принудителното изпълнение). Също там изрично е посочено, че положението е идентично при нотариалните такси, получавани от нотариуса, в сравнение с нотариалните такси, получавани от съдията по вписванията, или присъждани от съда при уважаване на иск по чл. 19, ал. 3 ЗЗД, като в т. 19 от ТР № 6/2012 от 06.11.2013 г. по тълк. д. № 6/2012 г. на ОСГТК на ВКС е прието, че понятието „разноси по прехвърлянето на имота“ по смисъла на чл. 364, ал. 1 ГПК включва и нотариална такса. В съдебната практика няма съмнение и че разпоредбата на чл. 435, ал. 2 (в действащата редакция – т. 7 от същата) от ГПК, съгласно която длъжникът може да обжалва разноските по изпълнението, регламентира възможност за длъжника да обжалва и съответния акт на съдебния изпълнител, с който в негова тежест се възлагат такси по изпълнението – в този смисъл са и разясненията, дадени в мотивите към т. 2 от ТР № 3/2015 от 10.07.2017 г. по тълк. д. № 3/2015 г. на ОСГТК на ВКС.

От гореизложеното е видно, че съгласно тълкувателната практика на ВКС, в понятието „разноси по изпълнението“, употребено от

законодателя в разпоредбите на чл. 79 и чл. 435, ал. 2 ГПК, се включват и таксите по изпълнението, като и самият законодател ясно сочи това чрез заглавието и съдържанието на чл. 79 ГПК. При това положение няма основание понятието „разноски по принудителното изпълнение“, употребено в разпоредбата на чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД, да се тълкува по различен начин.

Регламентираният в чл. 79, ал. 1 ГПК общ принцип за отговорността за разноски в изпълнителното производство, – че те се понасят от длъжника (освен в изрично посочените от закона случаи), намира своето основание в това, че изпълнителното производство е сурогат на доброволното изпълнение – от страна на длъжника липсва добросъвестно изпълнение на гражданските правоотношения, които в случаите на образувано изпълнително дело са и съдебно потвърдени. Именно това неправомерно поведение на длъжника е повод за образуване на изпълнителното производство, поради което по принцип разноските за същото не се възлагат в тежест на кредитора (взискателя), а в тежест на длъжника.

В исковото производство положението е съществено различно. При неговото образуване и докато то е висящо (пред съответната инстанция) не е известно на кого принадлежи спорното по делото материално право – на ищеца или на ответника. Поради това разпоредбите на чл. 78 ГПК регламентират общия принцип за отговорността за разноски в съдебното (исковото) производство, – че те се понасят от (възлагат се със съдебното решение в тежест на) страната (ищеца или ответника), която е изгубила правния спор, респ. – неправомерното ѝ поведение е станало причина за воденето на делото, поради което тя следва да заплати на насрещната страна всички направени (заплатени) от последната разноски по производството (респ. – съразмерно на уважената, съответно – на отхвърлената част от иска – чл. 78, ал. 1 и ал. 3 ГПК).

Този принципно различен законодателен подход при уредбата на отговорността за разноските в изпълнителното производство (те се понасят поначало от едната страна – длъжника, освен в изрично предвидените случаи) и в исковото производство (разноските се понасят от тази от насрещните страни по делото, която е изгубила правния спор) не дава възможност за механично пренасяне в изпълнителното производство на също принципното за исковото производство положение, че разноските са само направените (сторените, заплатените) от страните разходи по воденето на делото, които съгласно чл. 71, ал. 1 ГПК са държавни такси и разходи за производството (разясненията, дадени в мотивите към т. 1 от ТР № 6/2012 от 06.11.2013 г. по тълк. д. № 6/2012 г. на ОСГТК на ВКС). Това разрешение, приложимо за отговорността за разноските в исковото производство, не може да бъде приложено пряко в изпълнителното производство, тъй като чл. 79, ал. 2 ГПК изрично разпорежда, че макар и взискателят да не е внесъл (заплатил) таксите по изпълнението, те се събират от длъжника. Както вече беше посочено, в т. 11 от ТР № 2/2013 от

26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС е прието, че невнесените от взыскателя авансово дължими такси се събират от длъжника, когато той отговаря за тях, като в мотивите е разяснено, че те съставляват публично вземане на държавата, респ. – частно вземане на ЧСИ, но не е разискван въпросът дали съставляват привелигирвани вземания или не, тъй като този въпрос е извън предмета на тълкуване по тази точка.

Несъмнено в случаите, когато авансово дължими такси по изпълнението са заплатени (внесени) от взыскател, същите съставляват разноски (разходи) за този взыскател. Отговор на въпросите кои разноски и на кои взыскатели се ползват с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД е даден с т. 6 от ТР № 2/2013 от 26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС, като (в обобщение) там е възприето принципното разрешение, че в първия ред на специалните привилегии се включват направените от взыскателя разноски по изпълнението, които са необходими за осъществяването на конкретния изпълнителен способ, чрез който е получена сумата, подлежаща на разпределение. В мотивите, макар и неизчерпателно, изрично са посочени сред тези разноски на взыскателя: (внесените от него) такси за налагането на запор върху вещта или вземането, или за възбрана по изпълнителното дело, за извършването на опис и публична продажба на вещта; както и таксите по образуването на изпълнителното дело – в зависимост от това дали е поискано извършването и на други изпълнителни способности, както и от стойността на имуществото на длъжника, върху което те са насочени. И в тази точка от ТР № 2/2013 от 26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС не е разискван въпросът дали публичното вземане на държавата, респ. – частното вземане на ЧСИ към длъжника за невнесените от взыскателя, но дължими такси, се ползват или не с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД, тъй като този въпрос е извън предметния обхват на тълкуване и по тази точка.

От гореизложеното следва, че след като таксите по изпълнението (включително авансово дължимите такива) съставляват „разноски по изпълнението“ по смисъла на чл. 79 и чл. 435, ал. 2 ГПК, респ. – „разноски по принудителното изпълнение“ по смисъла на чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД, но без последната разпоредба (а и другите две) да сочат титуляра на (кредитора по) това вземане за разноски към длъжника (взыскателят, който ги е направил, или държавата, респ. – ЧСИ, когато таксите не са внесени от взыскателя), то критерият дали това вземане се ползва с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД, е не дали таксите са вече внесени или не, нито вида и характера на вземането – частно или публично, а дали тези такси са начислени и необходими за осъществяването на конкретния изпълнителен способ, постъпленията от който се разпределят. Във всички случаи тези такси следва да бъдат начислени от органа по принудителното изпълнение (без значение ДСИ или ЧСИ) и следва да бъдат събрани от него от длъжника, когато последният отговаря за тях. При това положение и след като съгласно задължителната практика на ВКС (т. 6 от ТР № 2/2013 от

26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС) в случаите когато таксите са внесени от вискателя и са начислени и необходими за осъществяването на конкретния изпълнителен способ, чрез който е получена подлежащата на разпределение сума, частното вземане на този вискател се ползва от привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД, то няма никакво основание в същите тези случаи, но само защото таксите не са предварително внесени, от тази привилегия да не се ползва публичното държавно вземане, респ. – частното вземане на ЧСИ за същите необходими такси (разноски) по изпълнението.

Този извод следва и от характера и функцията на таксите по изпълнението, които представляват стойността („цената“) на предоставяната от държавата или от ЧСИ „услуга“ – принудителното изпълнение като цяло, респ. – на конкретно осъществения способ за изпълнение. Разпоредбата на чл. 79, ал. 2 ГПК не прави разграничение дали невнесените от вискателя такси са били авансово дължими от него или той е освободен от внасянето им съгласно чл. 81 ЗЧСИ и чл. 83 ГПК (т. нар. „субсидирани такси“), или пък по разпореждане на законодателя се събират при разпределението, каквато е пропорционалната такса по чл. 53 ТДТССГПК и т. 26 ТТРЗЧСИ (т. нар. „такса за успех“). С оглед на това, макар и при първоначални колебания, понастоящем съдебната практика е трайно ориентирана, че вземанията на ЧСИ за пропорционалната и за субсидираните такси се ползват с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД; категорично преобладаваща е и практиката на окръжните и апелативните съдилища, че с тази първа по ред специална привилегия (а не с общата привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 6 ЗЗД) се ползват и публичните вземания за всички държавни такси по изпълнението – без значение дали те са били авансово дължими или не от вискателя, и той не ги е внесъл. Това е така, защото същественият признак е не вида на таксата и дали тя е била авансово дължима от съответния вискател, а дали таксата е необходима за осъществяването на изпълнителния способ, чрез който е получена подлежащата на разпределение сума, и от който се възползват всички вискатели, участващи в разпределението. Поради това със специалната привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД се ползват вземанията (независимо от титуляра им) както за авансово внесените от вискателя такси, така и за невнесените предварително от него такси по изпълнението. Когато таксата, необходима за осъществяването на съответния изпълнителен способ, е била дължима и е внесена от съответния вискател, длъжникът дължи възстановяването на разноските за заплащането ѝ на този вискател и вземането на последния за тези разноски (частно по своя характер) се ползва с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД (чл. 79, ал. 2 ГПК и т. 6 от ТР № 2/2013 от 26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС). Когато необходимата такса (независимо дали е била авансово дължима) не е внесена от вискател, тя също се събира от длъжника (чл. 79, ал. 2 ГПК и т. 11 от ТР № 2/2013 от 26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС) и няма причина публичното държавно вземане, респ. частното

вземане на ЧСИ за нея да не се ползва със същата специална привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД, тъй като таксата и в тези случаи представлява стойност („цена“) на „услугата“ и „разноски по изпълнението“, без заплащането на които (макар и впоследствие – именно за да се възстановят необходимите разходи, направени от държавния бюджет, респ. от ЧСИ), съответният изпълнителен способ не би бил реализиран и не би била събрана разпределяната сума, ползваща всички взискатели, участващи в разпределението.

Приетото в т. 11 от ТР № 2/2013 от 26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС, че несъбирането от ЧСИ на авансово дължима такса от взискателя съставлява дисциплинарно нарушение по смисъла на чл. 67 ЗЧСИ (аналогично разрешение следва да се възприеме и за ДСИ), не представлява аргумент в подкрепа на становището, че вземането за тази такса не се ползва с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД. В същата точка е прието и че изпълнителното действие не е опорочено поради невнасянето от взискателя на авансово дължима такса за него, като в мотивите е разяснено, че предварителното ѝ внасяне няма значение за законосъобразността на изпълнителното действие (способ). Разяснено е също, че дисциплинарната отговорност може да бъде реализирана като санкция само при виновно поведение, а в множество случаи несъбирането на авансово дължимата такса няма да е виновно (например – тя може да не е събрана предварително при извършването на нетърпящи отлагане изпълнителни действия, каквито по принцип са имащите и обезпечителна за принудителното изпълнение функция, действия – налагане на възбрана или запор върху имущества на длъжника, с които той би могъл да се разпореди и да осуети изпълнението върху тях). В т. 11 от ТР № 2/2013 от 26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС е прието и че ЧСИ може да претендира по реда на чл. 410 ГПК (чл. 79, ал. 3 ЗЧСИ) плащането от взискателя на дължима от него такса, но само когато длъжникът не отговаря за тази такса (изрично – диспозитивът на т. 11). Поради това и тази възможност за ЧСИ не съставлява аргумент в подкрепа на тезата, че никога не се ползват с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД вземанията към длъжника за дължимите от същия (т.е. когато той отговаря за тях) съгласно чл. 79, ал. 2 ГПК, невнесени от взискателя необходими такси.

Възприемането на тази теза би довело до правно и финансово-икономически нетърпими резултати. Законодателят последователно провежда принципа за равнопоставеност на страните в изпълнителното производство, независимо дали същото се провежда от ДСИ или от ЧСИ – и в двата случая то се развива по един и същи процесуален ред и при еднакви по размер такси по изпълнението, които се събират от ДСИ и ЧСИ. Това предполага тези такси да са и под еднакъв правен режим при събирането им от длъжника (когато той отговаря за тях) – независимо и от това дали те са авансово дължими или не, тъй като и в двата случая те се събират от органа по принудителното изпълнение (ДСИ или ЧСИ) и съставляват „цената“ на принудителното изпълнение, и в частност –

необходими разноси за осъществяването на конкретния изпълнителен способ, постъпленията от които се разпределят. Ако се възприеме становището, че с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД се ползват само вземанията на взискател, който е заплатил авансово дължимите такси, необходими за осъществяването на съответния изпълнителен способ, този принцип на равнопоставеност би бил съществено и недопустимо нарушен. В такъв случай публичните вземания за всички дължими държавни такси (авансови, субсидирани, пропорционални), които ДСИ следва да събере от длъжника (когато последният отговаря за тях), би следвало да се ползват с общата привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 6 ЗЗД (тъй като съгласно чл. 458 ГПК държавата е винаги присъединен по право взискател); а частните вземания на ЧСИ за същите по вид и размер такси не би следвало изобщо да се ползват с право на предпочтително удовлетворение, нито да попаднат дори в реда на хирографарните вземания (тъй като ЧСИ, като орган по принудителното изпълнение, не би могъл да се конституира едновременно и като взискател и да участва в качеството си на такъв в разпределението в същото изпълнително производство – чл. 19, ал. 3 ЗЧСИ, във вр. с чл. 22 ГПК) и би следвало да се съберат едва след удовлетворяването на всички взискатели (чл. 79, ал. 2, вр. с аргум. от чл. 433, ал. 2 ГПК). Това от своя страна би довело до значителна неравнопоставеност между страните (както на взискателите, така и на длъжниците) – в зависимост от това дали принудителното изпълнение се осъществява от ДСИ или от ЧСИ. От друга страна възприемането на това становище би довело и до съществена неравнопоставеност при възстановяването на дължимите разноси (каквито по своята същност са таксите), а оттам – и до неравнопоставеност при финансирането на самата публичноправна дейност („услуга“) по осъществяване на принудителното изпълнение – също в зависимост от това дали тя се осъществява от нарочния държавен орган за това, чиято дейност се финансира от държавния бюджет, или от ЧСИ, на когото държавата също е делегирала такива правомощия, но при условията на самофинансиране; респ. – би довело до предпоставки за нелоялна конкуренция. Наред с това и в двата случая – както за възстановяването на разходите чрез постъпления в държавния бюджет, така и за възстановяването на разходите на ЧСИ и за получаването на дължимото възнаграждение от последния, шансовете биха били значително намалени, ако вземанията (публични или частни) за таксите (авансови, субсидирани, пропорционални) по изпълнението към длъжника (когато той отговаря за тях) бъдат изключени и не биха се ползвали с първата по ред специална привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД. При възприемане на това становище в множество случаи секвестрируемото имущество на длъжника би било изчерпано вследствие осъществените от съдебния изпълнител способности за изпълнение, и предоставената публична услуга по осъществяване на принудителното изпълнение би останала невъзмездена.

4. С разпоредбата на чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД във втория ред специални привилегии са поставени вземанията на „държавата“ за данъци върху определен имот или за моторно превозно средство – от стойността на този имот или на моторното превозно средство (в същия ред са поставени и вземанията, произтичащи от концесионни възнаграждения, лихви и неустойки по концесионни договори).

Съгласно действащото данъчно законодателство (чл. 1, ал. 1, т. 1 ЗМДТ, чл. 162, ал. 2, т. 1, пр. 1 ДОПК), данъкът върху недвижимите имоти е местен данък, който постъпва в общинския бюджет, и вземането за него е публично общинско (а не държавно) вземане. Поради това в доктрината и съдебната практика еднозначно се възприема корективно тълкуване на чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД – че посочените там вземания за данъци върху определен имот са общински, а не държавни вземания, въпреки че и разпоредбата на чл. 458 ГПК не е съобразена с актуалното данъчно законодателство (в нея остава посочена единствено държавата, но не и общините, като винаги присъединен по право вискател за дължимите от длъжника публични вземания).

В доктрината и съдебната практика няма противоречие и относно това, че със специалната привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД се ползват общинските вземания за дължимия местен данък за имота, върху който е проведено принудителното изпълнение и от проданта му е получена сумата, подлежаща на разпределение, но не и общинските вземания за дължимите местни данъци за други имоти на длъжника, които вземания се ползват с общата привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 6 ЗЗД (последната разпоредба също се тълкува корективно в посочения по-горе смисъл).

Противоречието в практиката на окръжните и апелативните съдилища по четвъртия въпрос се изразява в това, дали и вземането за таксата „битови отпадъци“, което също е публично общинско вземане за местна такса (чл. 6, ал. 1, б. „а“, чл. 9а ЗМДТ, чл. 162, ал. 2, т. 3, пр. 2 ДОПК), се ползва с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД, или – единствено с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 6 ЗЗД.

Според едното становище, вземането на общината за таксата „битови отпадъци“ не представлява привилегировано вземане по чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД, тъй като не е вземане за данък.

Според другото становище, вземането за таксата „битови отпадъци“ се ползва с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД, когато таксата се дължи за недвижим имот, върху който е проведено принудително изпълнение и от проданта му е получена сумата, подлежаща на разпределение.

ОСГТК на ВКС намира за правилно първото становище.

С разпоредбите на чл. 136 ЗЗД са уредени изключенията от общото правило на чл. 133 ЗЗД, съгласно което кредиторите имат еднакво право да се удовлетворят от цялото имущество на длъжника. Тези изключения са установени с императивни процесуалноправни норми, които изчерпателно посочват привилегированите вземания, като регламентират и строго определения ред за последователността на удовлетворяването им. Поради

това разпоредбите на чл. 136 ЗЗД следва да се тълкуват стриктно и е недопустимо по пътя на разширително тълкуване на чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД към изрично посочените там изключения – привилегированите вземания за конкретни по вид данъци, да се добавят като ползващи се с тази втора по ред специална привилегия, други публични вземания, които не са визирани в разпоредбата. Ако действителната воля на законодателя бе с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД да се ползват не само вземанията за данъци за продадения имот, а и вземанията за таксата „битови отпадъци“, той не би използвал единствено понятието „данъци“ (подобен законодателен подход е използван например в разпоредбата на чл. 722, ал. 1, т. 6 ТЗ, където данъците, митата и таксите са изрично посочени, и то наред с общата формулировка „публичноправни вземания на държавата и общините“). При измененията и допълненията на чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД (ДВ бр. 103/1999 г., ДВ бр. 36/2006 г., ДВ бр. 96/2017 г.) към вземанията за данъци върху определен имот (каквато е първоначалната редакция на разпоредбата) са добавени вземанията за данъци върху моторно превозно средство и вземанията, произтичащи от концесионни възнаграждения, лихви и неустойки по концесионни договори. Ако волята на законодателя е била да въведе сред привилегиите по чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД публичноправни вземания за такси, той би го направил при някое от тези изменения на разпоредбата. Следователно, вземанията, ползващи се със специалната привилегия от втори ред, са изрично и изчерпателно посочени в чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД, като по този начин законодателят априори е изключил възможността с тази привилегия да се ползват други вземания.

Данъкът върху недвижимите имоти и таксата „битови отпадъци“, макар и да са публични общински вземания и задължението за заплащането им да е свързано с конкретен недвижим имот, съществено се различават помежду си. Данъкът върху недвижимите имоти е невъзвръщаемо безвъзмездно плащане, установено по еднакъв начин за всички данъчно задължени лица – собственици или ползватели на имота (чл. 11 и чл. 12 ЗМДТ). Той се дължи безусловно – заради самото притежание на имота, независимо дали последният се използва или не (чл. 13 ЗМДТ). Размерът на данъка се определя пропорционално от данъчната оценка на имота (чл. 22 ЗМДТ). Таксата „битови отпадъци“ има възмезден характер – тя се дължи от собствениците или ползвателите на недвижими имоти срещу конкретни обществени услуги, предоставяни от общината – по сметосъбиране, сметоизвозване и третиране на битовите отпадъци в съоръжения и инсталации, както и за поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места (чл. 62-64 ЗМДТ). Таксата не се дължи, когато общината не предоставя съответната услуга по сметосъбиране, сметоизвозване или третиране на битовите отпадъци, имотът е незастроен или не се ползва, или задължените лица са сключили договор за обслужване с лица, лицензирани за извършване на сметосъбиране и сметоизвозване (чл. 71 ЗМДТ). Размерът на таксата „битови отпадъци“ се определя при спазване на принципа за понасяне на

разходите от причинителя или притежателя на отпадъците, като водещи фактори са количеството битови отпадъци и размерът на разходите за предоставяните услуги (чл. 67 ЗМДТ).

От горното разграничение следва, че публичното общинско вземане за данъка върху недвижимите имоти пряко и безусловно се свързва със собствеността върху съответния имот и размерът му се определя изключително и само с оглед стойността на имота, поради което това вземане се ползва със специалната привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД, като се събира именно от стойността на имота, предмет на публичната продажба, сумата от която се разпределя от съдебния изпълнител. Публичното общинско вземане за таксата „битови отпадъци“ няма пряка връзка със собствеността върху имота и неговата стойност, а произтича от предоставянето на конкретни обществени услуги и представлява цената за тях (стойността на същите), поради което не може да попадне в приложното поле на чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД и да бъде събирана от стойността на имота, предмет на публичната продажба, а се ползва с общата привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 6 ЗЗД и подлежи на предпочтително удовлетворяване от цялото имущество на длъжника, съгласно чл. 136, ал. 2 ЗЗД. Приемането на обратното би означавало недопустимо разширително тълкуване на разпоредбата на чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД и несправедливо „преместване“ по този начин на едно публично вземане от общата привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 6 ЗЗД във втория ред специални привилегии.

По изложените съображения Общото събрание на Гражданската и Търговската колегия на Върховния касационен съд

РЕШИ:

1. При проверка по реда на чл. 463 ГПК на законосъобразността на оспорваното разпределение съдът е ограничен от оплакванията в жалбата и може да отмени разпределението, само доколкото това е необходимо за уважаване на жалбата. Съдът служебно проверява, дали в обжалваното разпределение са включени присъединените по право възискатели.

2. Окръжният съд, след отмяна на обжалваното пред него разпределение, изготвено от съдебен изпълнител, респ. апелативният съд, след отмяна на решение на окръжния съд, с което се потвърждава оспореното разпределение, решава въпроса по същество, като сам извършва ново разпределение. Когато липсва достатъчна конкретизация на вземанията, включени в разпределението, съдът, след отмяната му, връща делото на съдебния изпълнител за изготвяне на ново разпределение.

3. Вземанията на държавата, респ. на частния съдебен изпълнител към длъжника по принудителното изпълнение за дължимите, но незаплатени авансово от възискателя такси по

изпълнителното производство, се ползват с привилегиата по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД, когато таксите са начислени и необходими за осъществяването на конкретния изпълнителен способ, чрез който е получена подлежащата на разпределение сума.

4. Вземането на общината за таксата „битови отпадъци“ не се ползва с привилегиата по чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД.

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГТК,
ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и
РЪКОВОДИТЕЛ на Търговска колегия:
ЕВГЕНИЙ СТАЙКОВ

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и
РЪКОВОДИТЕЛ на Гражданска колегия:
МИМИ ФУРНАДЖИЕВА.....

ПРЕДСЕДАТЕЛИ
на ОТДЕЛЕНИЯ:

МАРИЯ ИВАНОВА.....
ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА.....
БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА.....
СНЕЖАНКА НИКОЛОВА.....
ТОТКА КАЛЧЕВА.....

ЧЛЕНОВЕ:

1. ТАТЯНА ВЪРБАНОВА.....	11. АЛБЕНА БОНЕВА.....
2. МАРГАРИТА СОКОЛОВА.-О.М.-т.3	12. БОНКА ДЕЧЕВА.....
3. ПЛАМЕН СТОЕВ.....	13. ЖИВА ДЕКОВА.....
4. ЕЛЕОНОРА ЧАНАЧЕВА.....	14. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА.....
5. ДИЯНА ЦЕНЕВА.....	15. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА. - О.М.-т.3....
6. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА.-О.М.-т.3..	16. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА.....
7. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА...-О.М.-т.3...	17. ЗОЯ АТАНАСОВА.....
8. МАРИО ПЪРВАНОВ.....	18. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ.....
9. КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА.....	19. ВЕСЕЛКА МАРЕВА.....
10. ЕМИЛ ТОМОВ.....	20. БОРИС ИЛИЕВ.....

21. БОНКА ЙОНКОВА.....
22. БОЯН ЦОНЕВ.....
23. БОЯН БАЛЕВСКИ.....
24. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА.....
25. РОСИЦА БОЖИЛОВА.....
26. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ.....
- 27. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ.- О.М.-Т.3..**
28. КОСТАДИНКА НЕДКОВА.....
29. ГЕНИКА МИХАЙЛОВА.-О.М.-Т.3....
30. ЛЮБКА АНДОНОВА.....
31. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА.....
32. ГЕРГАНА НИКОВА.....
33. ПЕТЯ ХОРОЗОВА.....
34. МАЙЯ РУСЕВА.....
35. АННА БАЕВА.....
36. ЕРИК ВАСИЛЕВ.....
- 37. ГЕНОВЕВА НИКОЛАЕВА.-О.М.-Т.3**
38. КРИСТИЯНА ГЕНКОВСКА.....
39. ВАНЯ АТАНАСОВА.....
40. АЛЕКСАНДЪР ЦОНЕВ.....
41. РАЗИНЕЛА ЯНЧЕВА.....
42. ЕМИЛИЯ ДОНКОВА.....
43. ФИЛИП ВЛАДИМИРОВ.....
44. МАДЛЕНА ЖЕЛЕВА.....
45. АНЖЕЛИНА ХРИСТОВА.....
46. ГАЛИНА ИВАНОВА.....
47. АННА НЕНОВА.....
- 48. ДЕСИСЛАВА ПОПКОЛЕВА.-О.М.-Т-3**
49. МИЛЕНА ДАСКАЛОВА.....
50. ТАНЯ ОРЕШАРОВА.....
51. МАРИЯ ХРИСТОВА.....
52. СОНЯ НАЙДЕНОВА.- О.М.-Т.3.....
53. ИВАНКА АНГЕЛОВА.....
54. АНЕЛИЯ ЦАНОВА.....
55. ИВО ДИМИТРОВ.....
56. ЕЛЕНА АРНАУЧКОВА.....
57. НИКОЛАЙ ИВАНОВ.....
58. ДЖУЛИАНА ПЕТКОВА.....
59. ЯНА ВЪЛДОБРЕВА.....

ОСОБЕНО МНЕНИЕ

по т. 3 от решението по тълк. д. № 2/ 2021 г. ОСГТК ВКС

В мотивите към т. 6 от ТР № 2/26.06.2015 г. по тълк.д. № 2/2013 г. ОСГТК на ВКС се установи съдържанието на чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД при следните изходни позиции:

- по изпълнителното дело не се извършва общо разпределение на постъпленията, а разпределение на постъпленията от отделните изпълнителни способи;

- чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД е специална привилегия, която не се разпростира върху цялото имущество на длъжника, а се отнася до постъпленията от осъществения изпълнителен способ – тя е върху събраното вземане или осребрената вещ, включително като резултат от успешно проведен иск по чл. 134 или по чл. 135 ЗЗД;

- привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД не винаги е първа по ред, тъй като е противопоставима само на тези присъединени вискатели, които се ползват от чуждите извършени разноски - по подготовката и осъществяването на изпълнението върху паричното вземане или вещта на длъжника;

- кредиторите се присъединяват по изпълнителното дело с вземанията си по представени изпълнителни листове;

- съдебният изпълнител изследва всяко от тези вземания, защото по отношение на едни постъпления някои кредитори може да са привилегирани, а по отношение на други – хирографарни.

Поради това в мотивите към т. 6 от тълкувателното решение изчерпателно са изброени всички вискатели и вземания, ползващи се от привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД: първоначалният вискател – за разноските по образуване на изпълнителното дело и за възнаграждение на един адвокат, по обезпечението на иска срещу длъжника чрез наложени запор или възбрана върху събраното вземане или върху осребрената вещ и вискателят (първоначален или присъединен) – за разноските по исковете по чл. 134 ЗЗД и по чл. 135 ЗЗД. Изводът произтича от целта на правото на предпочитателно удовлетворяване по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД – направените разноски ползват не само вискателя, който ги е извършил, но и други вискатели по представени изпълнителни листове, участващи в разпределението по събраното вземане или осребрената вещ на длъжника. За тях той следва да се удовлетвори предпочитателно. Чуждият разход по осъществения изпълнителен способ е в собствена (на носителя на привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД), но и в чужда полза (на други вискатели, участници в разпределението).

В мотивите към т. 11 от тълкувателното решение бе изяснено също, че вземането на частния съдебен изпълнител (ЧСИ) за дължимите, но невнесени от вискателя авансови такси по изпълнението, за които длъжникът отговаря, е възнаграждение за труд. За него привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД не се отнася. Съображения:

- то не произтича от извършени разноски по осъществения изпълнителен способ;
- ЧСИ не е първоначален или присъединен взыскател, а орган по изпълнението;
- вземането му срещу длъжника е несъвместимо с целта на специалната привилегия – право на предпочитателно удовлетворяване в полза на взыскател, извършил разход по осъществения изпълнителен способ, в собствена, но и чужда полза;
- неизпълнението на задължението на ЧСИ по чл. 80 ЗЧСИ, вр. чл. 29, 33 и 34 от Тарифата за таксите и разноските към ЗЧСИ, при събиране направо от длъжника на таксата, авансово дължима от взыскателя, е дисциплинарно нарушение по чл. 67 ЗЧСИ и може да доведе до ангажиране на дисциплинарната отговорност на ЧСИ. Законът не допуска привилегия от противоправно поведение;
- в производството по обжалване на разпределението не се установяват условията за ангажиране на дисциплинарната отговорност на ЧСИ. То се развива пред окръжен и апелативен съд. Условията и редът за това са в ЗЧСИ. Компетентните органи са дисциплинарната комисия на КЧСИ и Върховният касационен съд;
- таксите по изпълнението имат съществено различно значение и правен режим при осъществяване на изпълнението от ЧСИ и от държавен съдебен изпълнител (ДСИ). Частно е вземането за невнесените от взыскателя авансови такси, които чл. 79, ал. 2 ГПК допуска ЧСИ да събере направо от длъжника. Публично е вземането по чл. 79, ал. 2 ГПК, които чл. 79, ал. 2 ГПК допуска ДСИ да събере направо от длъжника (чл. 162, ал. 2, т. 3 ДОПК).

При тези мотиви отговорът на въпрос № 3 трябваше да бъде:

Вземането за незаплатените от взыскателя авансови такси, които частният съдебен изпълнител може да събере направо от длъжника, е частно. За него частният съдебен изпълнител е хирографарен кредитор и се удовлетворява съразмерно съгласно чл. 136, ал. 3 ЗЗД. То не се ползва с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД.

Вземането за незаплатените от взыскателя авансови такси, които държавният съдебен изпълнител може да събере направо от длъжника, е публично. За него държавата е присъединен по право взыскател и се ползва с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 6 ЗЗД.

съдия Геника Михайлова
 съдия Теодора Гроздева
 съдия Маргарита Соколова
 съдия Десислава Попколева
 съдия Гълъбина Генчева
 съдия Светлана Калинова
 съдия Геновева Николаева
 съдия Соня Найденова
 съдия Владимир Йорданов

